

FRANSUZ TILI DARSLARIDA ONA TILI MATERIALLARIDAN FOYDALANISH TAJRIBASI

Xolbekova Sayyoraxon Amanjonovna

Fargʻona davlat texnika universitetining 2-son akademik litseyi fransuz tili fani oʻqituvchisi.

Parpiyeva Shohsanam Olimovna

Fargʻona davlat texnika universitetining 2-son akademik litseyi ona tili va adabiyot fani oʻqituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18208446>

Annotatsiya. Mazkur ilmiy-uslubiy maqolada fransuz tili darslarida ona tili materiallaridan foydalanish tajribasi nazariy va amaliy jihatdan chuqur tahlil qilinib, ona tili orqali xorijiy tilni oʻzlashtirish jarayonining lingvodidaktik asoslari ochib beriladi. Maqolada ona tili materiallaridan foydalanishning oʻquvchilarda grammatik, leksik va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishdagi ahamiyati, til birliklarini qiyosiy tahlil qilish imkoniyatlari hamda til oʻrganishga boʻlgan ichki motivatsiyani oshirishdagi roli tajribali filolog nigohidan yoritiladi. Shuningdek, ona tili va fransuz tili fanlarini integratsiyalash asosida tashkil etilgan darslarning samaradorligi, ularning metodik imkoniyatlari va amaliy natijalari tahlil qilinadi.

Kalit soʻzlar: fransuz tili, ona tili, fanlararo integratsiya, qiyosiy tilshunoslik, kommunikativ kompetensiya, lingvodidaktika, tarjima faoliyati, akademik litsey.

Kirish

Xorijiy tillarni oʻqitishning zamonaviy konsepsiyalarida oʻquvchining mavjud til tajribasiga tayangan holda yangi tilni oʻzlashtirish tamoyili muhim oʻrin tutadi, chunki har qanday xorijiy til, jumladan fransuz tili ham oʻquvchining ongida allaqachon shakllangan ona tili tizimi bilan bevosita oʻzaro taʼsirda oʻrganiladi [1].

Ayniqsa akademik litseylar sharoitida fransuz tilini oʻqitish jarayoni oʻquvchilarning analitik fikrlash qobiliyatini, til hodisalarini qiyosiy tahlil qilish koʻnikmalarini va ilmiy nutq madaniyatini rivojlantirish vazifasini ham bajarishi lozim. Shu nuqtai nazardan qaralganda, fransuz tili darslarida ona tili materiallaridan maqsadli va metodik jihatdan asoslangan holda foydalanish nafaqat til oʻrganishni osonlashtiradi, balki oʻquvchilarning tilga boʻlgan qiziqishini oshiruvchi, bilimlarni ongli ravishda egallashga xizmat qiluvchi samarali pedagogik vosita sifatida namoyon boʻladi.

Asosiy qism

Ona tili materiallaridan foydalanishning lingvodidaktik asoslari

Lingvodidaktika fanida ona tilining xorijiy tilni oʻrganish jarayonidagi oʻrni alohida eʼtirof etilib, ona tili oʻquvchining til tafakkuri, grammatik sezgisi va nutq tajribasining asosi sifatida qaraladi [2]. Fransuz tili darslarida ona tili materiallaridan foydalanish aynan shu tayanch bilimlarga suyanib, yangi til birliklarini ongli ravishda oʻzlashtirish imkonini yaratadi, chunki oʻquvchi nomaʼlum hodisani unga tanish boʻlgan til tizimi orqali tushunishga harakat qiladi.

Masalan, gap tuzilishi, feʼl zamonlari yoki soʻz tartibini oʻrganishda ona tilidagi mos hodisalar bilan qiyoslash oʻquvchiga murakkab grammatik tushunchalarni tezroq anglashga yordam beradi.

Grammatik kompetensiyani shakllantirishda ona tilining roli

Fransuz tilida grammatik tizimning murakkabligi, xususan zamonlar tizimi, artikllar, kelishik munosabatlarining o'ziga xosligi ko'plab o'quvchilar uchun qiyinchilik tug'diradi, biroq ushbu mavzularni ona tili bilan qiyosiy tahlil asosida o'rgatish grammatik kompetensiyani shakllantirishda samarali natija beradi [5]. Masalan, fransuz tilidagi fe'l zamonlarini o'zbek tilidagi zamon shakllari bilan qiyoslash orqali o'quvchi har bir zamonning funksional yukini aniqroq anglaydi va ularni nutqda to'g'ri qo'llashga o'rganadi. Bunday yondashuv mexanik yodlashni emas, balki tushunishga asoslangan o'rganishni ta'minlaydi.

Leksik boylikni oshirish va terminologik tafakkurni rivojlantirish

Ona tili materiallaridan foydalanish fransuz tilida leksik birliklarni o'zlashtirish jarayonini ham sezilarli darajada yengillashtiradi, chunki o'quvchi yangi so'zlarning ma'nosini bevosita tarjima orqali emas, balki semantik qiyoslash asosida anglay boshlaydi [7]. Ayniqsa o'zlashma so'zlar, xalqaro terminlar va umumiy ildizga ega bo'lgan leksik birliklar bilan ishlash o'quvchining lug'at boyligini tez kengaytirish imkonini beradi. Shu bilan birga, ona tilidagi sinonimiya, antonimiya va ko'p ma'nolilik hodisalari bilan qiyoslash fransuz tilidagi leksik tizimni chuqurroq tushunishga xizmat qiladi.

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishdagi integratsion yondashuv

Fransuz tili darslarida ona tili materiallaridan foydalanishning muhim jihatlaridan biri o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish bilan bog'liq bo'lib, bunda o'quvchi fikrni avval ona tilida mantiqan shakllantirib, keyin uni fransuz tilida ifodalashga o'rganadi [9]. Bu jarayon og'zaki va yozma nutqni rivojlantirishda ayniqsa samarali bo'lib, o'quvchining nutqiy ishonchini oshiradi va til to'sig'ini kamaytiradi. Natijada o'quvchi fransuz tilida muloqot qilishdan qo'rqmaydi, balki uni tabiiy jarayon sifatida qabul qiladi.

Tarjima faoliyati va madaniyatlararo kompetensiya

Ona tili va fransuz tili o'rtasidagi tarjima mashqlari o'quvchilarda nafaqat til bilimlarini, balki madaniyatlararo kompetensiyani ham shakllantiradi, chunki tarjima jarayonida til birliklarining ortida yotgan madaniy, ijtimoiy va mental xususiyatlar ochib beriladi [10]. Ayniqsa matn tarjimasi orqali o'quvchi fransuz va o'zbek tillarida nutq uslublari, iboralar va madaniy kodlar o'rtasidagi farqlarni anglaydi, bu esa uning umumiy til madaniyatini boyitadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, fransuz tili darslarida ona tili materiallaridan foydalanish tajribasi xorijiy tilni o'qitish jarayonining samaradorligini oshiruvchi, o'quvchilarda til hodisalarini ongli ravishda tahlil qilish va qo'llash ko'nikmalarini shakllantiruvchi muhim metodik yondashuv hisoblanadi, chunki ona tili orqali o'rganilgan fransuz tili bilimlari chuqurroq, barqarorroq va amaliy jihatdan samaraliroq bo'ladi. Shu bois akademik litseylar va boshqa ta'lim muassasalarida fransuz tili darslarini ona tili bilan integratsiyalash asosida tashkil etish zamonaviy til ta'limining dolzarb yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Asosiy adabiyotlar:

1. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 368 b.

2. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017. – 412 b.
3. Qodirov R.Q. Xorijiy tillarni o'qitish metodikasi. – Toshkent: Fan, 2018. – 280 b.
4. Abduqodirov A.A. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Sharq, 2016. – 304 b.
5. Ismoilov S.S. Til ta'limida kompetensiyaviy yondashuv. – Toshkent: Fan, 2020. – 216 b.
6. Raxmonov D.Sh. Akademik litseylarda xorijiy tillarni o'qitish. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 292 b.
7. Madumarov T.M. Didaktika asoslari. – Toshkent: O'zbekiston, 2015. – 350 b.
8. To'xtayev A.X. Fanlararo integratsiya asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 240 b.
9. Karimov I.A. Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. – Toshkent: O'zbekiston, 1997. – 176 b.
10. Alimuhamedov A. Tilshunoslikka kirish. – Toshkent: O'qituvchi, 2018. – 320 b.
Xorijiy adabiyotlar
11. Cook V. Second Language Learning and Language Teaching. – London: Routledge, 2016.
12. Ellis R. The Study of Second Language Acquisition. – Oxford: Oxford University Press, 2015.
13. Harmer J. How to Teach English. – London: Longman, 2014.
14. Lightbown P., Spada N. How Languages Are Learned. – Oxford: Oxford University Press, 2013.
15. Richards J.C., Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: CUP, 2014.